

ДОБУВНА ПРОМИСЛІВІСТЬ — сукупність галузей і виробництв з добування корисних копалин у вигляді твердих порід (вугілля, руда та мінерали), в рідкому (нафта) та газоподібному (природний газ) станах. Добування здійснюють розробленням родовищ підземним і відкритим способами або бурінням свердловин. Діяльність підприємств Д. п. включає також додатк. процеси: подрібнен-ня, сортування, осушення, очищен-ня, збагачення та агломерацію вугілля і руд, зневоднен-ня та знесолення нафти, зрідження природ. газу тощо. Продукція Д. п. є сировиною для перероб. промисловості, а також використовується у буд-ві, транспорт. сфері. Сучасна Д. п. — одна з провід. галузей економіки України. Її галуз. організація включає дві групи: добування енергоносіїв і добування енергет. мінералів. До 1-ї входять добування, збагачення та агломерація кам'яного вугілля, лігніту (бурого вугілля) та торфу, добування вуглеводнів (сирої нафти, природ. газу, бітуміноз. сланців і пісковіку) та пов'язані з цим послуги, добування уранової та торієвої руд; до 2-ї — добування, збагачення та агломерація заліз. руд і руд кольор. металів, добування та первинне оброблення декор. і буд. каменю, вапняку, гіпсу, крейди, глинистого сланцю, добування піску, гравію, глини та каоліну, добування мінерал. сировини для хім. промисловості та виробництва добрив, добування та виробництво солі, добування абразив. матеріалів, азбесту, природ. графіту, тальку, польового шпату, дорогоцін. каміння, кварцу, слюди, природ. асфальту та бітуму.

Табл. 1. Основні показники роботи добувної промисловості України 2001–06

Показник	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Кількість підприємств, од.	1057	1144	1141	1271	1360	1517
Обсяг реалізованої продукції (у фактичних цінах), млн грн	21442,2	19642,2	22127,4	29059,0	38867,1	45077,4
Індекси обсягу продукції пром-сті, % від попереднього року	103,3	102,3	105,5	104,1	104,4	105,8
Основні засоби (у фактичних цінах за первісною вартістю), млн грн	60130,3	62542,8	66973,7	74877,9	80011,9	87561,6
Ступінь зносу основних засо-біт, %	44,4	45,5	49,1	49,6	49,6	49,9
Обсяг інвестицій в основний капітал (у фактичних цінах), млн грн	4234	3819	4523	6345	8107	8594
Чисельність найманих працівників, тис. осіб	612,4	570,6	570,8	588,4	569,6	547,0
Чистий прибуток (збиток), млн грн	2068,9	-643,7	-1026,3	1508,2	3662,6	3896,1
Частка збиткових підприємств, %	54	57	48	42	40	35
Рентабельність операційної діяльності, %	11,5	4,4	3,4	8,5	14,4	9,2

Табл. 2. Виробництво окремих видів продукції добувної промисловості України 2003–06

	2003	2004	2005	2006
Вугілля готове (кам'яне та буре), млн т	59,8	59,4	60,4	61,7
Торф неагломерований паливний, млн т	0,6	0,5	0,6	0,5
Нафта сира, млн т	2,8	3,0	3,1	3,3
Газовий конденсат, млн т	1,1	1,3	1,2	1,2
Газ натуральний (газ нафтовий попутний)	60130,3	62542,8	66973,7	74877,9
га газ природний), млрд м³	19,3	20,5	20,8	21,1
Газ природний, млрд м³	18,6	19,6	19,9	
Руди і концентрати залізни агломеровані, млн т	63,0	66,0	69,5	74,0
Руди і концентрати залізни агломеровані, млн т	58,9	63,1	65,0	68,3
Мармур та інші мармурові камені, тис. м³	692	894	887	915
Граніт, тис. м³	516	579	583	812
Пісковик, тис. м³	44,8	132	92,2	91,3
Піски природні, млн м³	7,2	8,1	10,6	12,7
Галька, гравій, щебінь та камінь дроблений, млн м³	34,5	39,3	37,7	45,7
Каолін та глини каолінові інші, млн т	1,2	1,5	1,6	1,8
Сіль і хлорид натрію чистий, млн т	3,9	4,4	4,8	6,0

Україна — унікал. мінерал.-сировинна держава, багатства надр якої зумовлені особливостями геол. будови її території. Вона має практично всі види мінерал. сировини, необхідної для ефект. функціонуван-ня та розвитку економіки. У надрах України виявлено понад 200 видів корис. копалин у майже 20-ти тис. родовищах і проявленнях, з яких 7667 родовищ 94-х видів сировини мають пром. значення та зараховані до Держ. балансу запасів. З розвідкою, видобутком, пере-робкою та використанням мінерал. сировини без-посередньо або побічно пов'язано 48 % пром. потенціалу, до 20 % труд. ресурсів, 23–25 % нац. доходу. За обсягами видобутку 16-ти видів сировини (вугілля, залізни та марганц. руди, титан, цирконій, ртуть, уран, графіт, каоліни та ін.) Україна посідає провідні місця у світ. рейтингах. Її частка від світ. видобутку каоліну складає 18 %, марганц. руд — 10 %, залізних руд — 4 %, бурого вугілля — 4 %, графіту —

4 %, кам'яного вугілля — 2 %. Характерним для Д. п. України є нерівномірне розташування підприємств всією територією. Понад 60 % їх зареєстровано у Донец., Житомир., Луган., Дніпроп., Закарп. областях, АР Крим та у Києві. Розташування добув. підприємств визначене наявністю відповід. родовищ мінерал.-сировин. ресурсів: вугілля — у Донец. і Львів.-Волин. кам'яновугільних та Дніпров. буровугільному басейнах, залізних та ін. металів руд — у Криворіз., Кременчуц., Білозер., Керчен. залізгорудних басейнах та Нікопол. марганцеворуд. басейні, покладів буд. каменю (граніти, лабрадорити, габро та ін.) — у Житомир. області, кам'яної солі — у Донбасі та на Закарпатті, газу та нафти — у Пн.-Сх. та Крим.-Причорномор. нафтогазонос. областях. Київ — місце юрид. реєстрації знач. частини корпоратив. структур та окремих підприємств Д. п. Осн. проблемою у забезпеченні промисловості України влас. корис. копалинами є недостатність паливно-енергет. сировини (нафти, газу, окремих сортів кокс. вугілля). Видобуток нафти задовольняє внутр. потреби країни лише на 8 %, газу — на 22 %. Тому в структурі імпорту мінерал.-сировин. продукції в Україну переважають енергоносії, а першочерг. напрямом геол.-розв. робіт залишається зміцнення сировин. бази саме цих корис. копалин. Розвиток Д. п. України в найближчі роки передбачає також

збільшення видобутку золота, алмазів, урану, кольор., рідкіс. і рідкісноземел. металів, мінерал. сировини для виробництва добрив, обсяги яких за результатами пошук.-оціноч. робіт зможуть задовольняти внутр. потреби та мають доволі значний експорт. потенціал. Необхід. умовами ефект. використання існуючих запасів корис. копалин та освоєння нових покладів є забезпечення достат. фінансування геол.-розв. робіт, видобування та переробки сировин. ресурсів через збільшення держ. витрат, а також залучення вітчизн. і зарубіж. інвестицій; впровадження у добувне та переробне виробництво новіт. технологій; полегшення доступу вітчизн. підприємств на світ. ринки тощо (див. Табл. 1, 2).

Рекомендована література

1. Сучасні економічні можливості розвитку та реалізації мінерально-сировинної бази України і Росії в умовах глобалізації ринку мінеральної сировини. К., 2005;
2. Міщенко В. С. Економічні пріоритети розвитку й освоєння мінерально-сировинної бази України. К., 2007;
3. Промисловість України у 2001–2006 рр. К., 2007;
4. Статистичний щорічник України за 2006 р. К., 2007.

О. М. Фашевська

Бібліографічний опис:

Добувна промисловість / О. М. Фашевська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2008. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-20385>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).